

ПРЯМЕ І ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

Тиждень 8, урок 39

Обладнання і матеріали:

- навчальний посібник "[Українська мова та читання](#)" ч. 2 (авторка Г. Остапенко), с. 32-33;
- роздруківки "[Риси характеру](#)", "[Віднови послідовність](#)", "[Дискусія](#)";
- українська народна закличка "[Іди, іди, дощику](#)";
- 3 клубочки ниток;
- мапа України.

Слова на дошці: зухвалість, упевненість, байдужість, рішучість, сміливість, наполегливість, боязливість, жадібність.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Каліграфічна хвилинка

Прочитайте з дітьми легенду про сосну.

Жила в лісі маленька пташка, злі мисливці поранили їй крило. Бідолашна не знала як бути, адже незабаром зима, а вона не може полетіти, щоб врятуватися від холодів.

Тоді попросила пташка захисту у берези, дуба та верби, але всі вони відмовили. Проте сосна, ялина та ялівець закрили своїми голками поранену птаху і врятували...

Мороз побачив це та наказав із берези, дуба та верби зірвати листя на зиму. А сосну, ялинку та ялівець пожаліти і не чіпати, бо вони добрі. З тієї пори сосна цілий рік не скидає своєї хвої, і радує людей незмінною красою.

Запитання до дітей

- Випишіть з тексту легенди назви всіх дерев.
- Складіть про ці дерева 2-3 речення. Запишіть їх у зошит.

2. Бесіда-спогад "Пригадуємо початок легенди".

Запитання до дітей

- У якому регіоні нашої держави відбувалися події легенди?
- Між ким почалися протиріччя?
- Якою подією закінчилася перша частина легенди?
- Що попросив у велетня наймит?

3. Читання складних слів, визначення наголосу — *розлютився, зухвалість, підступаючись, панська, вигнулася.*

РОБОТА З ТЕКСТОМ

1. Читаємо закінчення "Легенди про Карпати" (завдання 1, с. 32-33 посібника) самостійно — мовчки або пошепки.

2. Виконання вправи 2 (див. с. 33 посібника).

Варіант виконання вправи. На дошці або на аркуші паперу (див. роздруківку "[Риси характеру](#)") записані риси характеру. Діти мають вибрати (виписати) риси характеру, які допомогли Карпу здолати Силуна.

3. Вправа "Віднови послідовність" (робота в групах)

Педагог пропонує дітям кілька речень із тексту, записаних непослідовно. Кожна група відновлює зміст легенди, записуючи речення в зошити або розташовуючи картки з надрукованими на них реченнями у правильній послідовності (див. роздруківку "[Віднови послідовність](#)").

4. Вправа "Чарівна павутинка"

Діти об'єднуються у 3 групи. Кожній групі видається клубочок ниток. Діти переказують казку, говорячи кожен по реченню. Тримують нитку, а клубок передають людині навпроти і так робить кожен наступний. Коли діти закінчують розповідати казку, то бачать її візерунок.

5. Вправа "Дискусія"

Дискусія дає можливість ефективного самовираження, вчить аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язання проблеми.

Для проведення дискусії учнів варто об'єднати у дві групи. Одна називатиме аргументи на підтримку тези, інша має висловлюватися проти. Усі аргументи заносимо в таблицю (див. роздруківку "[Дискусія](#)").

Запитання до дітей

- Чи правильно розв'язувати проблему силою?

6. Поміркуйте, чим легенда відрізняється від казки, притчі, оповідання. — обговорення різних літературних жанрів на прикладі прочитаного матеріалу.

Протягом осені ми з вами читали українську народну казку "Калиточка", оповідання Ані Хромової "Дракон, киш!", притчу "Слон та сліпі".

Запитання до дітей

- Чим легенда відрізняється від інших літературних жанрів?
- Чи часто ви раніше читали легенди? Які саме?
- Чи хочете почитати інші легенди?

7. Придумайте власну казкову версію того, як дістали назви Карпатські гори або Чорне море. Розкажіть свої легенди іншим групам.

Дітей варто об'єднати у 4 групи.

Варіант 1. Кожна група отримує назву географічного об'єкта на території України — Чорне море, Дніпро, Говерла, Карпати. Діти знаходять цей об'єкт на мапі України. Варто дібрати невеличку характеристику кожного об'єкта, аби дітям було від чого відштовхнутися

на початку. Можна запропонувати користуватися енциклопедіями, де є інформація про обрані вчителем об'єкти.

Варіант 2. Усім групам можна дати завдання придумати легенду про походження назви Дніпро. Потім обговорити 4 різні варіанти легенди.

Інформація з енциклопедії про Дніпро

Річка Дніпро є однією з найбільших у Європі. Четверта за довжиною після Волги, Дунаю та Уралу. Протікає по території 3-х країн — Росія, Білорусь і Україна. Глибина Дніпра становить 6–12 м. Узимку Дніпро замерзає зазвичай після 20-денної температури нижче 0 °С. У Дніпрі водяться понад 70 видів риби. Поблизу порогів деякі аквалангісти й досі шукають скарби із суден, що затонули.

Річка Дніпро є важливою транспортною артерією. На всіх водосховищах є шлюзи, що дають суднам змогу безперешкодно здійснювати пасажирські та вантажні рейси.

Уже в середині ХХ століття почали виникати екологічні проблеми. Це, передусім, забруднення води промисловими стоками й хімікатами, які використовують у сільському господарстві. Побутові відходи засмічують не тільки воду, а й береги великої річки.

Кожна команда записує вигадану легенду і створює ілюстрацію. Аркуші можна зшити у книжечку і придумати їй влучну назву. Наприклад: "Легенди старого Дніпра", "Моє ім'я — Дніпро" тощо.

МОВНА ТЕМА

1. Послухайте українську народну закличку "[Іди, іди, дощику](#)". Чи справді дощик йде? Як гадаєте, чому саме так кажуть люди?

2. Виконати завдання 3 на с. 33 посібника. Прочитати що таке пряме і переносне значення слова на с. 33 посібника.

3. Виконати завдання 4 на с. 33 посібника.

ВАРІАНТИ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

1. Виконати завдання з робочого зошита "[Тренажер з правопису](#)" (частина 1, с. 35).

2. Виконати завдання 5 на с. 33 посібника.

Урок підготувала й провела **Ольга Коваленко**, школа "Соняшник", м. Київ